

Presentació del llibre *Estrategias imperiales*

Carles Fabregat

26 de febrer de 2016

Bona nit, benvinguts.

Una de les qüestions que travessa aquest llibre de Josep Maria Blasco, encara que sigui de biaix o com a corrent subterrani, és la de la legitimació. Qüestió que acompanya a la psicoanàlisi des de que Sigmund Freud formalitzà el concepte d'inconscient a cavall entre els segles XIX i XX. El propi Freud anà aprofundint en l'estudi i la formulació de la seva teoria, sempre intentant avançar-se en cada capítol —a base de contestar-les d'antuvi— a aquelles objeccions i possibles refutacions que imaginava li serien dirigides a manera d'oposició, rebuig o controvèrsia per part dels estaments més acadèmics. Refutacions que efectivament arribaren, sense que això desdiguí potser una certa sensitivitat per part del pare de la psicoanàlisi, que tal volta ha projectat la seva ombra fins els nostres dies. El desplaçament del conscient en tant que centre del pensament humà probablement sigui una proposició difícil de pair. Si bé llavors semblà que el centre del problema recaigués en la posició cabdal donada a la sexualitat dins la teoria.

A aquest clima de certa hostilitat, provinent d'una part de la comunitat científica, cal sumar-hi les dissensions i divisions generades en el sí de l'incipient corrent de psicoanalistes, com ara les protagonitzades per Adler i Jung, aquest darrer objecte d'una pel·lícula recent, que cal comptar entre el cine mainstream, la qual se centra en la relació entre Jung, el protagonista de la cinta, i Freud, ni més ni menys que protagonitzats en aquest cas per dos estrelles del moment com són Michael Fassbender i Viggo Mortensen.

Dissensions i rebuig teòric que d'alguna manera podríem dir que heretà també Jacques Lacan, les aportacions del qual a la teoria psicoanalítica, qualificà ell mateix com un «retorn a Freud», a partir de la consideració que la majoria de la psicoanàlisi posterior al seu fundador havia caigut víctima de parcialitzacions i distorsions vàries, dirigides cap a lògiques biologicistes i altres. En aquest sentit és coneguda la seva frase-proclama llançada el 1980, durant l'anomenat «Seminari de Caraques»: «siguin vostès lacanians,

si volen. Jo sóc freudià». Són molts, no obstant, els qui creuen que allò que feu realment és una reinterpretació de tots els conceptes freudians, fins al punt de crear una teoria estrictament, o quasi, lacaniana, caracteritzada per les seves incursions —més o menys ortodoxes, més o menys rigoroses; i aquesta és precisament una de les qüestions que es proposa escatir el llibre que presentem avui— les seves incursions, dèiem, als camps de les Matemàtiques, la Lingüística, la Lògica, la Topologia o la Teoria de Conjunts.

Entre aquests darrers, es troba la persona que avui ens acompanya, Josep Maria Blasco, a qui ja ha presentat amb propietat Norma Cirulli. Ell és l'autor d'«Estrategias imperiales», i a més de ser llicenciat en Matemàtiques per la Universitat de Barcelona (UB) —com bé ha assenyalat la presentadora—, cursà estudis de doctorat en Informàtica a la Facultat d'Informàtica de Barcelona, així com estudis de doctorat en Lògica i Fonaments de les Matemàtiques al departament de Lògica, Història i Filosofia de la Ciència, de la Universitat de Barcelona, especialitzant-se en Teoria de Conjunts. Però la cosa no acaba aquí, ni molt menys, entre 1986 i 1989 Josep Maria Blasco té un paper destacat en l'establiment d'infraestructures informàtiques de les xarxes predecessores d'internet a Barcelona i a Bonn (Alemanya), treball pel qual va ser premiat, tal com es recull a «Cómo creamos Internet», que es tracta d'un estudi a càrrec del Dr. Andreu Veà, on hi apareix com uns dels pioners espanyols de la Internet. No cal dir que des de 1991 comença la seva formació com a psicoanalista, fins fundar el 1996 l'Espai Psicoanalític de Barcelona, que co-dirigeix juntament amb el Dr. Juan Carlos de Brasi, des de l'any 2000.

Ens trobem doncs davant d'un home que s'ha sotmès, per dir-ho així, al llenguatge, als llenguatges, de la Ciència i de la Cultura. Algú que als dotze anys —segons confessa— ja va saber que volia ser matemàtic, i que en els vint-i-cinc anys que fa que el conec, el recordo poques vegades sense un llibre a les mans. I algú, també que creu en el poder transformador de la paraula. Encara que no en qualsevol paraula, i aquest és un dels motius pels quals ens trobem avui aquí: diríem que per la seva voluntat de denúncia d'aquells qui —en la seva opinió— es prenen la paraula de la ciència en va, i si em permeten un joc de paraules que em sabran perdonar, per tal d'en va... nir-se d'emparentar la psicoanàlisi amb ancestres tan augusts com Cantor, Frege o Gödel, per citar-ne tan sols uns quants. El cas és que per tal de convertir la psicoanàlisi en digna d'aquests augusts ancestres, la via lacaniana passava —sempre segons els exemples amb els quals s'ha topat Blasco en la seva recerca— per «legitimar» Freud, que en la pràctica significa formalitzar la seva teoria, o millor dit, formalitzar «matemàticament» la teoria freudiana, com si aquesta necessités de cap formalització i no continués essent profusament estudiada un segle després de la seva creació. Qüestió

aquesta que de moment deixarem aquí, perquè si s'escau ens ho expliqui més pròpiament l'autor del llibre. El qual manifesta haver-se embrancat al seu moment en una investigació científica, la que ens ocupa, que és també una investigació vital, perquè «si una investigació està separada de la vida —diu—, no és una investigació, és un acte burocràtic».

El dia en que caigué a les seves mans el Seminari XX, intítulat «Encara», va llegir-hi una afirmació de Lacan que li cridà especialment l'atenció: «la formalització matemàtica és la nostra meta, el nostre ideal». I va pensar: «els meus dos grans interessos junts!». A mida que anà aprofundint en els seus estudis, però, les contínues referències de Lacan a l'Àlgebra, la Topologia, la Lògica i la Teoria de Conjunts, se li anaren fent menys clares; li semblà també que els encarregats d'explicar-les no tenien ni idea de què fer amb aquestes referències i a més, els textos dels lacanians contribuïen a fer-ho tot més críptic i més obscur: ja que —en la seva opinió— estaven plens d'errors i extrapolacions injustificables.

Podria pensar-se que la vella herència de la «legitimació» estenia els seus tentacles, fins arribar a aquell punt de la seva història personal. Però vet aquí que llegir als lògics fou una altra cosa: «tot estava replet d'argumentacions —escriu—, molts cops magnífiques; les discussions eren sempre civilitzades: no hi havia traïdors, ni desviaments». I conclou: quan «el 2000, Juan Carlos de Brasi s'incorporà per dirigir l'Espai Psicoanalític de Barcelona amb mi, vàrem iniciar un Seminari sobre l'obra de Lacan que propicià la continuació i la maduració d'una aproximació crítica, que té en aquest llibre una de les seves produccions».

A través de les seves pàgines, Blasco aborda el mite, reiterat en infinites variants, segons el qual Lacan formalitzà Freud, també analitza i critica l'ús freqüent d'expressions com «purament psicoanalític» i «estrictament psicoanalític». Investiga l'estranya —diu— predilecció de la psicoanàlisi per la puresa, en altre temps festejada per la religió; i li queda temps per ocupar-se de sorprenents afirmacions sobre que tant el budisme Zen com la relaxació són «psicoteràpies» (entre cometes) que «desemboquen en una identificació» (també entre cometes).

El darrer capítol, el cinquè, comença amb una llarga cita de Freud de 1933, on afirmava que l'aplicació de la psicoanàlisi a nombrosos camps del saber —aplicació que en un principi havia merescut per a aquesta disciplina el qualificatiu d'intrusa—, experimentava una contínua milloria, mentre que l'autor, després de comparar-ho amb certa propaganda distribuïda per un organisme universitari setanta-cinc anys més tard, es proposa esbrinar els motius pels quals —al seu parer—, una part important de la psicoanàlisi actual s'ha aïllat en sí mateixa, a més d'adquirir certa mala fama entre els ambients universitaris i la gent culta en general.

Per acabar, només em resta agrair a Josep Maria Blasco la confiança dipositada en mi, davant un text tant específic i complex, bona part del qual escapa als meus coneixements, així com agrair també al Club Diario que reservi un lloc per manifestacions de la cultura tan allunyades dels interessos més comuns. Gràcies!

I ara els deixo amb l'autor.